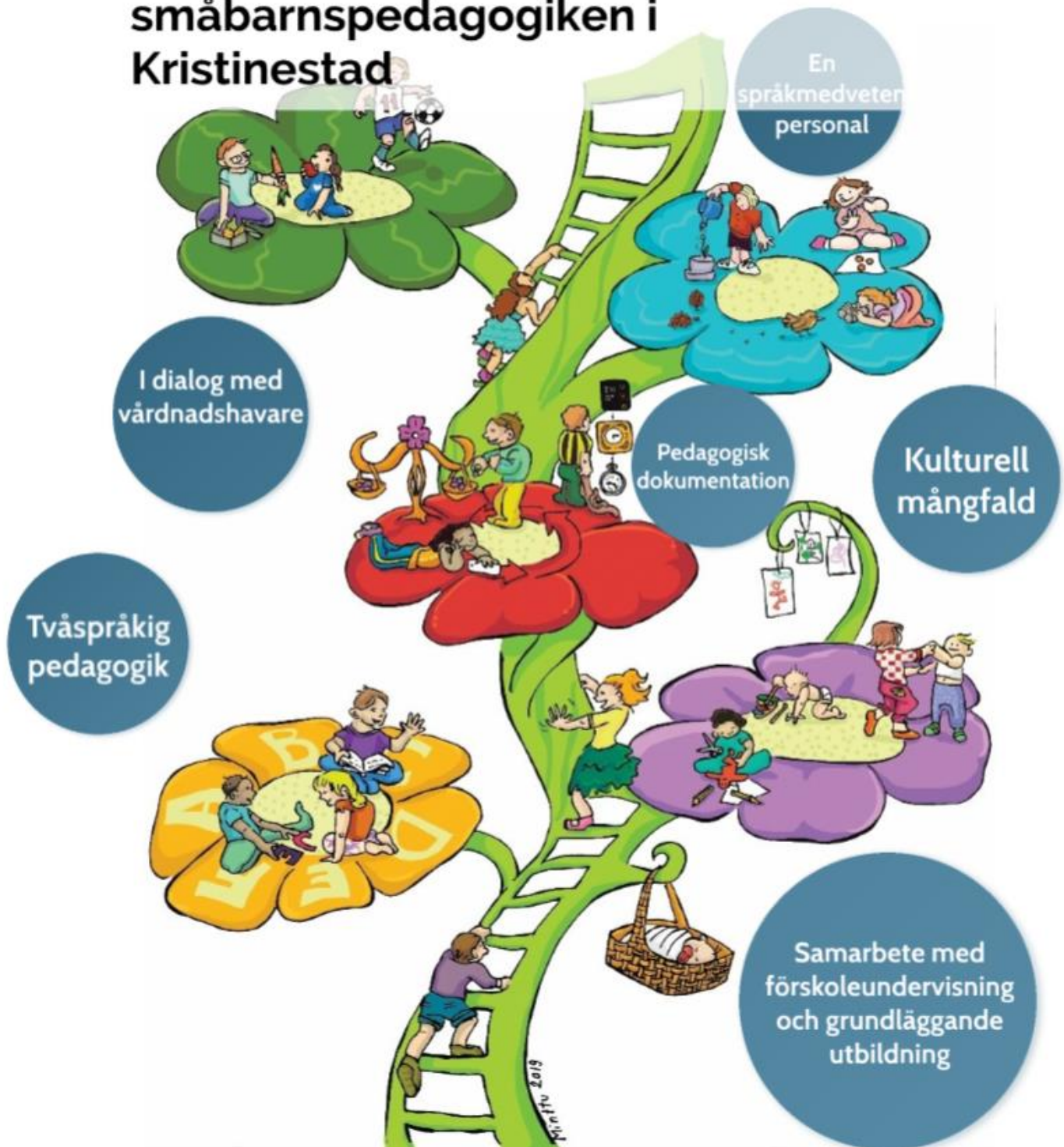

HANDLINGSPLAN FÖR SPRÅKUTVECKLING inom småbarnspedagogiken i Kristinestad

INNEHÅLL

INLEDNING.....	2
EN SPRÅKMEDVETEN PERSONAL.....	2
Teoretisk bakgrund.....	2
Målsättning.....	3
Metoder.....	4
I DIALOG MED VÅRDNADSHAVARE	5
Teoretisk bakgrund.....	5
Målsättning.....	6
Några tumregler för att ta upp eventuell oro med vårdnadshavarna:	6
Metoder.....	7
TVÅSPRÅKIG PEDAGOGIK	8
Teoretisk bakgrund.....	8
Målsättning.....	9
Metod	9
KULTURELL MÅNGFALD	10
Teoretisk bakgrund.....	10
Målsättning.....	11
Metoder.....	11
Vi kan till exempel:	11
PEDAGOGISK DOKUMENTATION.....	13
Teoretisk bakgrund.....	13
Målsättning:.....	13
Metod	13
SAMARBETE MED FÖRSKOLEUNDERVISNING OCH GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING	14
Teoretisk bakgrund.....	14
Målsättning.....	15
Metoder.....	15
Källförteckning.....	16

INLEDNING

Kristinestad är en fullständigt tvåspråkig kommun och vardagen löper smidigt på båda språken. Som en naturlig del av tvåspråkigheten har vi inom småbarnspedagogiken i Kristinestad barn som pratar både svenska och finska som modersmål. Det är av stor betydelse att deras språkliga och identitetsmässiga utveckling får stöd på båda språken. Alla daghem i Kristinestad har blandade barngrupper med finsk- och svensktalande barn, därtill också barn med annat språk som modersmål.

Syftet med en språkstödjande handlingsplan är att skapa en struktur för att långsiktigt och systematiskt stödja barnens språkutveckling. Handlingsplanen är direkt kopplad till de mål som finns i de nationella styrdokumenterna och tanken är att den ska vara ett stöd för att bedriva en verksamhet som ger alla barn möjlighet att bli framgångsrika i sin språkutveckling.

Som ett led i arbetet för en språkmedveten småbarnspedagogik inledde Utbildningsstyrelsen våren 2018 arbetet med att ta fram en modell för en språkstödjande handlingsplan inom ramen för projektet Lyft språken! Och denna handlingsplan bygger på Undervisningsministeriets modell för språkstödjande handlingsplan.

Denna lokala handlingsplan för språkutvecklingen i Kristinestad har utarbetats av Annika Heikkilä, chef för småbarnspedagogik, Hanna Smeds, daghemsföreståndare, Sarah Sundblom, daghemsföreståndare, Mia Rosengård, speciallärare inom småbarnspedagogik, Fanny Mangström, speciallärare inom småbarnspedagogik och Sarah Grannas, sekreterare inom småbarnspedagogik.

EN SPRÅKMEDVETEN PERSONAL

Teoretisk bakgrund

I Kristinestad anser vi att personalen inom småbarnspedagogiken har en central roll när det gäller att stödja och stimulera barns språkliga utveckling eftersom språket utvecklas i växelverkan med andra människor samt är beroende av miljön. Genom medvetna verbala och icke-verbala kommunikativa förhållningssätt kan personalen möta barn på sätt som ger utrymme för en språkutvecklande verksamhetskultur som även gynnar barns meningsskapande och lärande.

Då personalens verbala och icke-verbala kommunikation speglar närvaro och intresse för barnen skapas förutsättningar för att barnen kan sätta ord på sina tankar och känslor men också på sitt lärande. (Cabell, Justice, McGinty, DeCoster & Forston, 2015.)

När personalen förhåller sig positiva och välkomnar flera språk i verksamheten ges även barnen utrymme att utveckla en flerspråkig identitet. Personalen fungerar som språkliga förebilder för barnen och har därför en betydelsefull roll när det gäller att skapa positiva attityder till flerspråkighet.

Lärmiljön är också viktig med tanke på barnens språkutveckling och här är det personalen som är förebilder genom att erbjuda en lärmiljö som stimulerar språkutvecklingen. (Pelatti, Piasta, Justice & O'Connell). Det är viktigt att skapa platser och rutiner som inbjuder till samtal och berättande i små grupper. Genom att redan i tidig ålder aktivt uppmärksamma bokstäver, ordbilder och annan text i barnens omgivning så nås långvariga effekter på barns språkförståelse, läsförståelse och skrivförmåga. (Piasta, Justice, McGinty, Kaderavek, 2012).

Personalen ska vara lyhörd för kommunikationen i barngruppen och uppmuntra barnen att kommunicera både med varandra och personalen. Att främja barnens kommunikativa kompetens är ett av småbarnspedagogikens uppdrag. Barnen tar inte bara till sig verksamhetskulturens värderingar, attityder och vanor utan också personalens sätt att formulera sig, agera och kommunicera. Personalens positiva inställning till språk fungerar som en modell för barnen. – Grunderna för planen för småbarnspedagogik

Målsättning

- Inom småbarnspedagogiken i Kristinestad utvecklar barnen sina språkliga färdigheter alla dagar och hela tiden
- Vi i personalen utvecklar samtidigt också vårt eget språkbruk
- Vår verksamhet på daghemmen inspirerar barnens familjer att bli mera språkmedvetna och jobba med språkutveckling också hemma

Metoder

Personal

- Vi talar standardsvenska med barnen
- Vi tänker på vårt eget språkbruk och fäster uppmärksamhet vid att tala hela meningar
- Vi korrigerar inte barnen utan upprepar istället den rätta meningen
- Vi ger oss tid att verkligen lyssna på barnen
- Vi är engagerade och frågar barnen, använder öppna frågor, är nyfiken och ställer även naturliga följdfrågor
- Vi tolkar barnens kroppsspråk och hjälper till att bekräfta deras känslor
- Vi använder ett varierat språk och förenklar inte språket när vi talar med barnen
- Vi diskuterar saker i sitt rätta sammanhang, t.ex. pratar om mat vid lunchen
- Vi utvecklar vårt eget språkbruk genom att t.ex. läsa böcker och andra texter
- Vi delar med oss i barngruppen och vårdnadshavare vilka böcker personalen läser själv för tillfället

Lärmiljö

- Bilder som stöd finns synliga vid dagliga moment som t.ex. påklädning
- Böcker finns alltid tillgängliga framme i barnhöjd och mysiga läshörnor skapas
- Lästa böcker i barngruppen dokumenteras genom att sätta upp bilder av dem i lärmiljöerna
- Saker och möbler i lärmiljöerna namnges och får lappar på båda språken
- Bibliotek på daghemmen där familjerna enkelt kan låna hem böcker

Verksamhet

- Vi använder oss av tecken som stöd
- Kartläggning av barnens kommunikativa förmåga, ordförråd och grammatik görs vid dagisstart och sen varje halvår.
- Vi använder oss av rim, ramsor och sagotering för att berika språket
- Relevanta teman planeras och genomförs tillsammans med barnen
- Ett språktest görs på hösten i 5-årsgruppen och sedan igen på hösten i förskolan

Pedagogiskt material

- Vi använder språkstimulerande applikationer
- Arbetsblad som tränar språkliga färdigheter enligt ålder och kunskap finns tillgängliga
- Information om hur man ställer reflekterande frågor som får barnen att tänka till och brodera ut sina svar

I DIALOG MED VÅRDNADSHAVARE

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostringsamarbete. Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull. -Grunderna för planen för småbarnspedagogik

Teoretisk bakgrund

I Kristinestad sätter vi stor vikt på Barnkonventionens (1989) avtal om att alla barn har rätt till ett språk, är lika mycket värda och har samma rättigheter. För att stödja barns språkutveckling behövs en aktiv och medveten insats av alla vuxna i barnens vardag. Det här innefattar därmed dialogen mellan vårdnadshavare och vår personal på daghemmen. Personalens och vårdnadshavarnas samverkan kring frågor om barns språk och språkutveckling skapar en meningsfull språklig helhet för barnen, och ger barnen ett brett språkligt stöd (Lindö, 2009).

Forskning visar att vårdnadshavare som konkret tas med i daghemmets verksamhet och som får uppleva att familjens tankar och angelägenheter beaktas känner sig delaktiga. Det inger också trygghet både hos vårdnadshavare och hos barn (Lindö 2009).

Frågor som gäller språk och barnens språkutveckling kan väcka känslor eftersom de upplevs personliga och kopplar till vars och ens kultur och identitet. Därför är det viktigt att vi har i åtanke attityder och förhållningssätt till språk, minoritetsspråk och flerspråkighet. Samarbetet kring de här frågorna behöver därför ske på ett lyhört och respektfullt sätt (Ladberg, 2003). En förtroendefull anda mellan vårdnadshavarna och personalen är grunden för en positiv och

konstruktiv dialog, där allas syfte är att ge barnen ett så brett språkligt stöd som möjligt (Björkstrand, 2015).

Målsättning

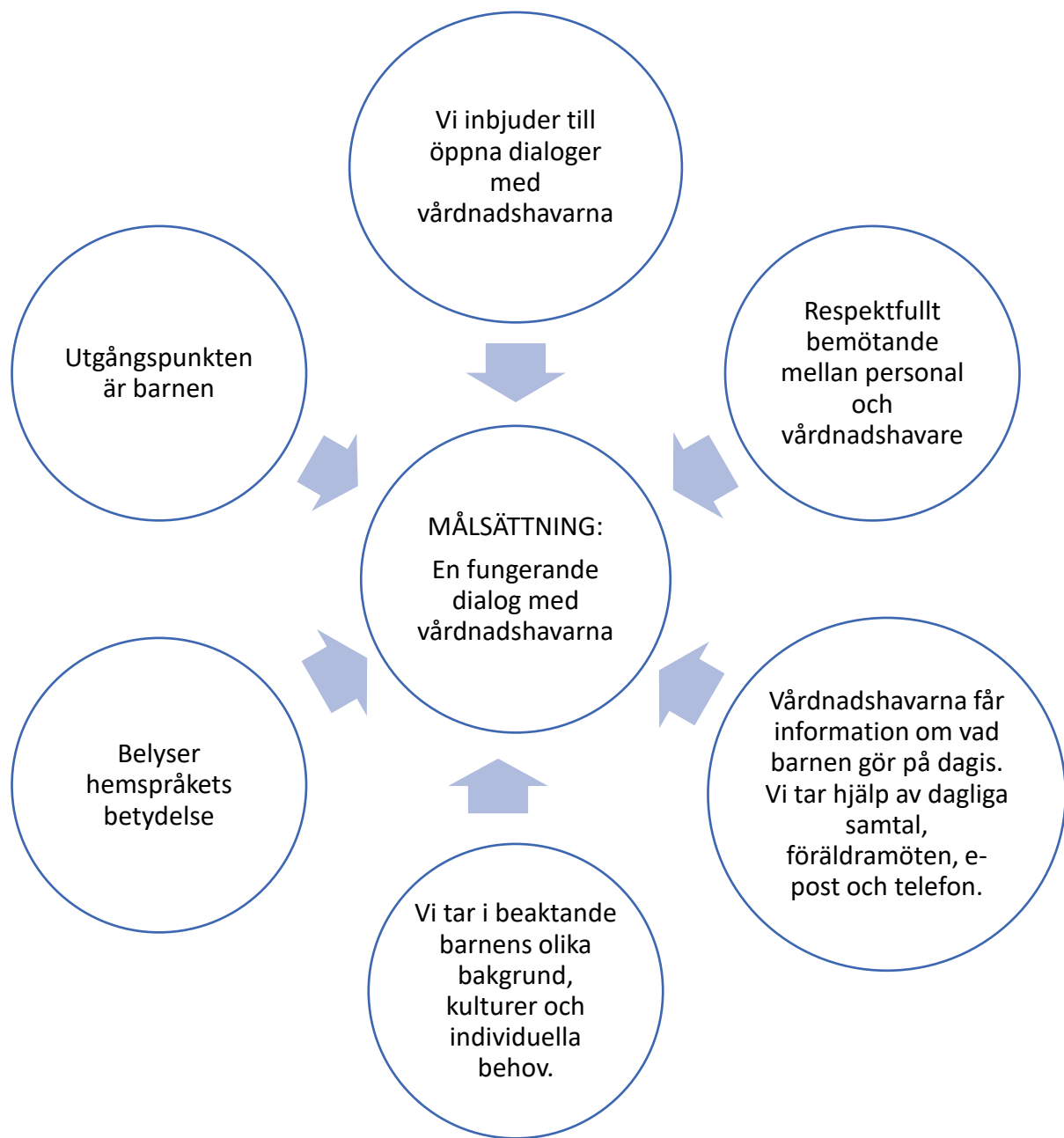
- Vi vill skapa en fungerande dialog med vårdnadshavarna när det gäller barnens språkutveckling, bl.a. genom diskussioner redan vid inskolning på daghemmet.
- Vi tar tillvara vårdnadshavarnas synpunkter om och erfarenheter av barnens språkutveckling.
- Vi stöder familjerna där barnens modersmål är ett annat språk än svenska/finska.
- Vi försöker skapa rutiner för att tala om språkutvecklingens betydelse för lärandet med vårdnadshavarna, bl.a. genom barnens egna individuella planer.
- Vi strävar efter att informera vårdnadshavarna om hur vi jobbar språkstödjande.
- Tillsammans med vårdnadshavarna diskuterar vi hur man kan stimulera barnens språkutveckling.
- Vi ser vårdnadshavarna som en resurs för att utveckla ett gott samarbete.

Några tumregler för att ta upp eventuell oro med vårdnadshavarna:

1. Red ut för dig själv vad du oroar dig för och tänk igenom vad du egentligen behöver vårdnadshavarnas hjälp till när det gäller att stöda barnen.
2. Tänk igenom vad som fungerar och vad som är bra i ditt samarbete med barnen.
3. Hur skall du framföra både det som är bra, och det som du känner oro för på ett bra sätt?
4. Hur tror du motparten kommer reagera på dina ord? Kan du ändra sättet att säga det på ifall du har känsla av det kommer ge negativa känslor?
5. Var beredd på att anpassa dig till situationen och kanske behöva gå ifrån de frågor, samtalsdiskussioner som du förberett. Samtalet får inte bli mekaniskt. Försök vara flexibel.
6. Minns framför allt att du ber vårdnadshavaren om hjälp för att din oro skall minska; för att någonting skall bli annorlunda för barnen är det viktigast att man kommer vidare på ett bra sätt. (Ta upp oron, En handbok i tidiga dialoger, Esa Eriksson och Tom Erik Arnkil, 2006)

Metoder

- Vi kan t.ex. läsa "Ta upp oron, En handbok i tidiga dialoger" (Esa Eriksson och Tom Erik Arnkil, 2006)
- Vi kan använda oss av verktyget FHille
- Vi kan använda Lukulumo och Polyglutt till att läsa på flera olika språk.
- Vi delar med oss av info t.ex. via vecko- eller månadsbrev
- Vid uppgörande av barnens individuella planer kan tolktjänster användas
- Vi tar fram praktisk info till vårdnadshavarna på olika spark
- Vi håller våra målsättningar i åtanke, utgående från bild nedan:

TVÅSPRÅKIG PEDAGOGIK

Teoretisk bakgrund

Kristinestad är en fullständigt tvåspråkig kommun och vardagen löper smidigt på båda språken. Som en naturlig del av tvåspråkigheten har vi inom småbarnspedagogiken i Kristinestad barn som pratar både svenska och finska som modersmål. Det är av stor betydelse att deras språkliga och identitetsmässiga utveckling får stöd på båda språken. Alla daghem i Kristinestad har blandade

barngrupper med finsk- och svensktalande barn, därtill också barn med annat språk som modersmål.

Forskning visar att barn inte blir försenade i sin språkutveckling om man lär sig flera språk samtidigt. Tvärtom stöder utvecklingen av ett språk också utvecklingen av följande språk.

I enlighet med planen för småbarnspedagogik berikar en mångfald av språk hela barn-gruppen och vi utgår ifrån att barn kan lära sig flera språk samtidigt. Inom småbarns-pedagogiken stöder vi utvecklingen av varje barns språkliga identitet.

Att stödja och förhålla sig positivt till barnens varierande språkliga bakgrund är en viktig utgångspunkt. Inom verksamheten tar vi hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. Personalen diskuterar med familjen om deras språkmiljö hemma samt språkval för barnen. Samtidigt som barnen på ett naturligt sätt tar del av andra språk på daghemmet är det viktigt att tillsammans med familjen stöda det kommande skolspråket.

Målsättning

Den huvudsakliga målsättningen med våra tvåspråkiga grupper är att barnen får en positiv inställning till det andra språket. Personalen fungerar som modeller och möter alla språk med entusiasm och respekt. Målet är inte att barnen ska bli tvåspråkiga, utan det andra språket kommer med som en naturlig del av vardagen inom småbarnspedagogiken.

Det svenska och finska språket är jämnstarka och används hela tiden parallellt.

Den pedagogiska metod vi huvudsakligen använder oss av inom småbarnspedagogiken i Kristinestad är **transspråkande** (translanguaging). Att transspråka innebär att var och en kan tala sitt eget modersmål i samtal med andra. Personalen diskuterar sinsemellan på sitt eget modersmål och alla förstår varandra. Även om personalen tilltalar barnen på ett språk tillåts barnen svara på sitt eget modersmål. Om barnen inte förstår byter pedagogerna språk.

Metoder

- Vi strävar till att ha personal av båda modersmålen på alla avdelningar. Alla som nyanställs för arbete barngrupp bör ha språkktyg på medelnivå i det andra språket.

- Vårdnadshavarna är de som avgör vilket språk barnen undervisas i. Tillsammans med personalen funderar familjerna i god tid på vilket som kommer att vara barnens kommande skolspråk, för särskilt stärka det.
- Vi använder oss av parallell språkanvändning och transspråkande.
- Vuxna fungerar som språkliga modeller.
- Barnens språkval och språkkunskaper framkommer i barnens egen plan.
- Barnen väljer själva när och om de vill använda det andra språket tillsammans med sina kompisar och med personalen.
- Vi lär oss språk *tillsammans* med barnen. Dvs. vi tar inte fasta på felaktiga uttalanden, utan upprepar istället det rätta.
- *Båda språken används turvis i undervisningen*, tex i samlingen eller under annan pedagogisk undervisning. Dvs. samma saker framförs på båda språken.
- *I de vardagliga rutinerna använder personalen huvudsakligen sitt modersmål*. Man talar om vad man gör samt sätter ord på aktiviteter och upprepar ord samt är tydlig i sitt kroppsspråk.
- Tvåspråkigheten syns i lärmiljöerna genom bildstöd med texter på båda språken.
- All information till familjerna ges på både svenska och finska.

KULTURELL MÅNGFALD

”Personalen ska diskutera familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera- med vårdnadshavarna.

Personalens sätt att bemöta olika människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnen.

Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andra språk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet.” -Grunderna för planen för småbarnspedagogik

Teoretisk bakgrund

I Norden är forskningen kring kulturell mångfald inom småbarnspedagogiken ofta influerad av en strömning som kommit att kallas normkritisk eller normmedveten pedagogik. Den tar sin utgångspunkt i att vårt sociala umgänge alltid regleras av normer, dvs. allmänt delade, men ofta

underförstådda, regler och förväntningar på beteende. Normer ska inte förstås som något negativt i sig, utan de är alldeles oundgängliga t.ex. för att skapa en fungerande vardag på daghemmet. Men det är viktigt att vara medveten om att de också kan vara begränsande. Därför ska man kritiskt granska den egna rollen som pedagog och hurdana normer som förmedlas i verksamheten. (Dolk (2013); Salmson & Ivarson (2015); Andersson Tengner&Heikkilä(2013))

Målsättning

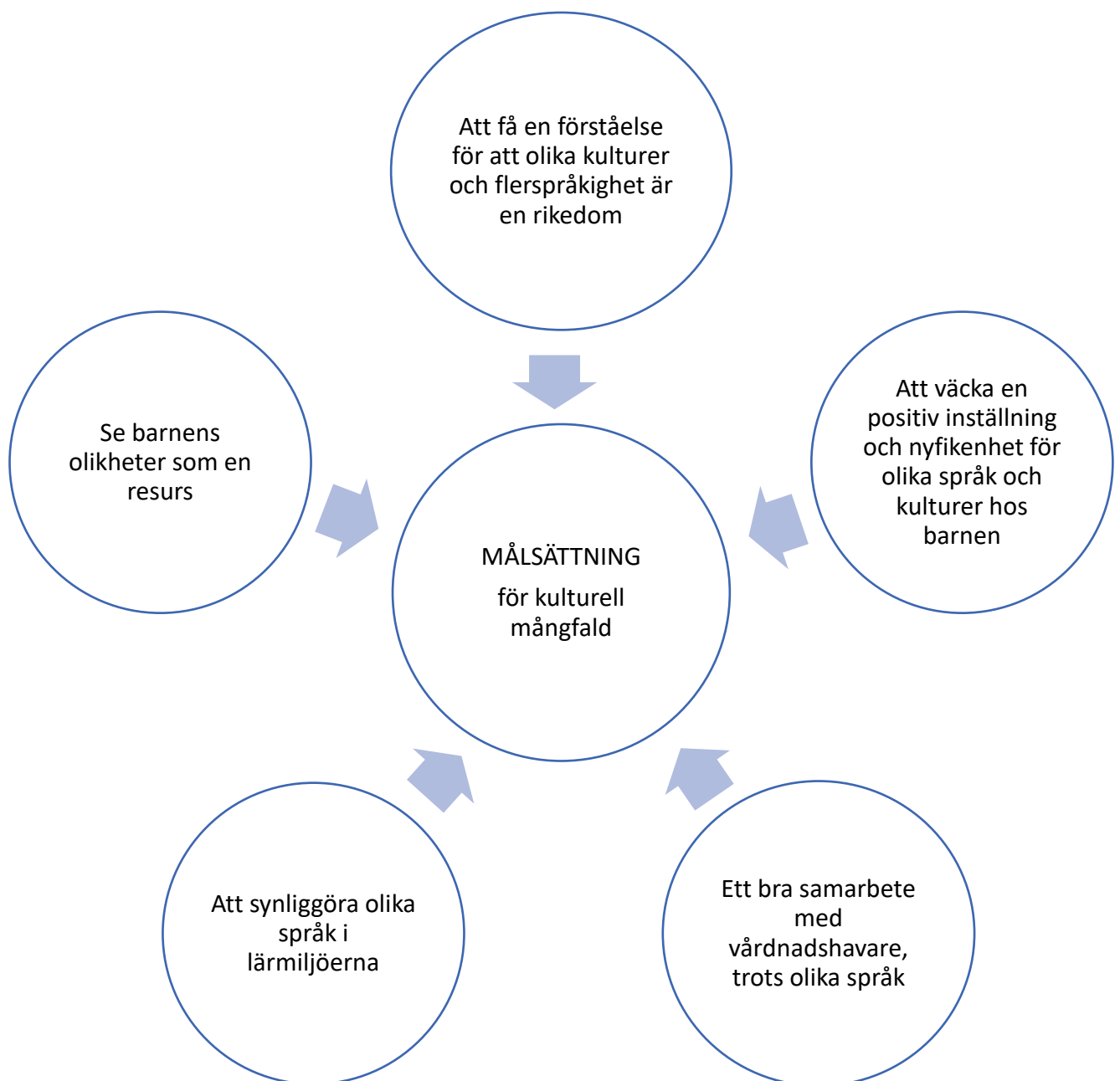
- Vi stödjer familjerna då det gäller kunskap om språkutveckling hos flerspråkiga barn och betydelsen av att bibehålla och utveckla modersmålet/en.
- Vi ser barnen som individer, med egen personlighet, kultur och eget språk.
- Vi ser barnens olikheter som resurs och inte som om de representerar en grupp eller kultur.
- Vi stödjer barn med annat modersmål så att de lär sig finska eller svenska.
- Vi har kunskap om andraspråksinlärning och språkutveckling och fungerande arbetssätt för att stödja dem.

Metoder

Vi kan till exempel:

- Skriva "Välkommen" på olika språk och sätta upp i tamburen.
- Säga godmorgon på de språk som barnen i barngruppen kan och sjunga sånger på olika språk, t.ex. "Broder Jakob"
- Diskutera med barnen på ett öppet och naturligt sätt om olika länder, språk och kulturer. Använda bilder, böcker och andra visuella hjälpmedel och digitala verktyg, t.ex. Lukulumo /Polyglutt eller PENpal – "den talande pennan".
- Uppmärksamma högtider i olika länder, maträtter, musik, kläder och annat som är typiskt för olika kulturer.
- Hålla en öppen diskussion med vårdnadshavarna kring barnens språk och kulturella bakgrund.
- Uppmuntra vårdnadshavarna att läsa sagor på sitt modersmål och stärka barnens hemspråk.
- Ha synliga skyltar, bilder och texter på olika språk på avdelningarna. De kan finnas t.ex. på lådor och förvaringshyllor, veckans matsedel, färgtavlor och siffertavlor.

- Hålla familjekvällar när vi bekantar oss med mat och musik från barnens hemländer.
- Anställa personal eller praktikanter som talar samma språk som barn med annat hemspråk, s.k. modersmålsstödjare.

PEDAGOGISK DOKUMENTATION

Teoretisk bakgrund

Målet med en systematisk dokumentation är att personalen ska lära känna enskilda barnen och förstå relationerna barnen emellan samt förstå på vilket sätt personalen och barnen i gruppen kommunicerar med varandra. Den pedagogiska dokumentationen ska också fokusera på barnens språkliga utveckling.

Pedagogisk dokumentation handlar om att observera, planera, utvärdera och utveckla verksamheten. Utgångspunkten är att dokumentera barnens lärandeprocess. Att ta reda på vad barnen kan samt vad och hur barnen lärt sig.

Målsättning:

- Målsättningen är att ta reda på vad barnen KAN och GÖR samt på vilket sätt barnen kan och vill lära sig mer. Personalen använder pedagogisk dokumentation för att följa upp barnens språkutveckling.
- Språkutvecklingen dokumenteras tillsammans med barnen både digitalt samt genom skapande verksamhet. Vårdnadshavarna är delaktiga i dokumentationen genom barnens plan.
- Den pedagogiska dokumentationen utgår från barnens intressen och läroprocessen blir synlig för barnen.

Metoder

- Språkutvecklingen dokumenteras kontinuerligt i Barnens plan tillsammans med vårdnadshavarna. Vi fokuserar på **vad** barnen kan och **hur** och vad barnen lärt sig.
- Personalen anpassar arbetssätten och lärmiljön samt utvecklar verksamhetskulturen så att den stimulerar barnens språkutveckling.
- Personalen ser till att barnen är aktivt med i dokumentationsprocessen.
- Personalen involverar vårdnadshavarna i processen så att de bidrar med information om språkutvecklingen i de språk som barnen talar hemma.
- I Kristinestad har vi en egen blankett för dokumentation av barnens språkutveckling (BILAGA XX). Blanketten fylls i av personalen 2-3ggr per verksamhetsår och används som

underlag vid samtal med vårdnadshavare samt som vid behov tillsammans med speciallärare eller utomstående samarbetsparter.

SAMARBETE MED FÖRSKOLEUNDERVISNING OCH GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING

”Att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen känner till utbildningssystemet och de centrala mål, särdrag och tillvägagångssätt som kännetecknar de olika stadierna inom systemet är utgångspunkten för en kvalitativ helhet.”

”Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva.”

-Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018

Teoretisk bakgrund

Den talspråkliga grund som barn utvecklar före skolåldern behöver omfatta både ett mönster för vardagsspråk och ett mönster för akademiskt och litterat språk. Då barnen redan inom småbarnspedagogiken kommer i kontakt med skriftspråk genom regelbundna högläsningstunder och samtal om handling, bilder, text och de tankar som boken väcker får barnen en modell för vad som är karaktäristiskt för skriftspråk, men också en god grund för det språk som behövs för argumentation, kritiskt tänkande och ett analyserande förhållningssätt.

Nya kunskaper för med sig nya ord och uttryck och ämnesspecifika ord och uttryck stärker förståelsen och lärandet. En småbarnspedagogik som genomsyras av språkmedvetenhet ger god beredskap inför de utmaningar som barnen möter längre fram på sin lärtig. Då vuxna utöver vardagsspråket också använder avancerade ord i barngruppen har det positiva effekter på barnens framtida läsförståelse och ordförråd.

Barn lär sig och utvecklas i meningsfulla sammanhang där deras tidigare erfarenheter och kunskaper tas tillvara. För att skapa en sådan meningsfullhet behöver personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen känna till och diskutera varandras uppdrag och arbetssätt också över stadiegränserna. (Grunderna för planen för småbarnspedagogik, 2018)

Målsättning

Vi i Kristinestad har som mål att skapa en meningsfull språkstödande lärtig för barnen genom alla stadier. I de nationella läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen används begreppet *lärstig* för att beskriva den röda tråd som ska finnas både inom en enskild enhet och mellan olika stadier för att stödja barnens växande och lärande. En enhetlig och meningsfull lärtig ger större möjligheter att långsiktigt stödja barnens språkutveckling

Metoder

- Vi strävar till ett bra samarbete mellan småbarnspedagogiska verksamheten, förskolan och skolan för att få en kvalitativ helhet kring språkutveckling.
- Vi har gemensamma prioriteringar för de olika stadierna när det gäller språkutvecklingen.
- Vi samtalar med vårdnadshavarna om deras förhoppningar och önskemål angående barnens språkliga utveckling och framtid.
- Vi stöder barnens språkliga medvetenhet och språkliga utveckling. Genom att b.l.a. uppmuntra barnen att lekskriva och lekläsa.
- Vi strävar till att bekanta oss med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt.

Källförteckning:

Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018, Utbildningsstyrelsen